

3 PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC

3.1. Những yêu cầu cơ bản về phương pháp dạy học môn Đạo đức 2

Phương pháp dạy học là cách thức, con đường thống nhất giữa hoạt động chủ đạo, định hướng của GV và hoạt động tích cực, tự giác của HS nhằm giải quyết các nhiệm vụ, đạt được mục tiêu của môn học. Để việc dạy học môn Đạo đức đạt hiệu quả, GV cần:

1/ Kết hợp giữa phương pháp dạy học và phương pháp giáo dục đạo đức: Dạy học môn Đạo đức là con đường quan trọng để giáo dục đạo đức cho HS. Bởi vậy, dạy học Đạo đức không chỉ được xem xét dưới góc độ dạy học mà còn dưới góc độ giáo dục. Phương pháp dạy học môn Đạo đức cũng đồng thời là phương pháp giáo dục đạo đức. Ví dụ: Bằng phương pháp kể chuyện, GV giúp HS rút ra bài học đạo đức qua câu chuyện; qua phương pháp thảo luận nhóm, GV giáo dục HS tinh thần tự giác, tích cực, thái độ hợp tác trong học tập,...

2/ Vận dụng phối hợp các phương pháp: Nhiệm vụ của dạy học Đạo đức là hình thành chuẩn mực hành vi đạo đức/kĩ năng sống cho HS. Để thực hiện nhiệm vụ này, GV cần vận dụng phối hợp các phương pháp: Phương pháp dạy học truyền thống và phương pháp dạy học hiện đại; phương pháp dạy học và phương pháp giáo dục; đặc biệt chú ý vận dụng các phương pháp đặc thù (kể chuyện, thảo luận nhóm, tập luyện theo mẫu hành vi, tổ chức trò chơi,...). Tùy nhiệm vụ bài học, GV có thể lựa chọn phương pháp dạy học phù hợp. Với bài học giáo dục đạo đức, GV có thể sử dụng phương pháp chủ đạo là kể chuyện, đàm thoại, thảo luận nhóm,... Với bài học giáo dục kĩ năng sống, GV có thể sử dụng phương pháp chủ đạo là tập luyện theo mẫu hành vi, tổ chức trò chơi,...

3/ Chú trọng tổ chức hoạt động cho HS: Tiếp cận Chương trình Giáo dục phổ thông mới theo định hướng phát triển năng lực cho người học, cần tăng cường tổ chức các hoạt động để HS phân tích, khai thác thông tin, khám phá tri thức, lựa chọn hành vi, chia sẻ ý kiến xử lí tình huống thực tiễn đa dạng, gắn gũi với đời sống thực của HS. GV không nên giảng giải quá nhiều mà chỉ cần là người tổ chức, gợi mở, khích lệ, lắng nghe và định hướng cho HS. Điều này sẽ giúp cho giờ học Đạo đức sinh động, hấp dẫn và đạt được hiệu quả cao hơn trong việc phát triển năng lực cho HS.

4/ Chú ý hình thành các kĩ năng cho HS: Việc sử dụng các phương pháp dạy học cần hướng tới hình thành, rèn luyện các kĩ năng mềm cho HS:

- (1) Kĩ năng tự nhận thức bản thân: Phần lớn các bài học và hoạt động trong SGK Đạo đức 2 đều giúp HS khám phá bản thân nên GV cần gợi mở để các em nhận ra và chia sẻ về những mong muốn, sở thích, trải nghiệm và những điểm cần thay đổi ở bản thân;
- (2) Kĩ năng lắng nghe, chia sẻ (lắng nghe các ý kiến của các HS khác, phản biện, chia sẻ một cách phù hợp);

- (3) Kỹ năng thuyết trình: GV hướng dẫn HS rèn luyện giọng nói, ngôn ngữ nói, tư thế, tác phong, cách diễn đạt thông tin;
- (4) Kỹ năng biểu cảm: GV hướng dẫn HS thể hiện cảm xúc phù hợp khi tham gia các hoạt động học tập qua các biểu hiện phi ngôn ngữ và ngôn ngữ đúng mực;
- (5) Kỹ năng hợp tác, làm việc nhóm: GV hướng dẫn HS cách cùng tham gia học tập với bạn, tích cực tham gia thảo luận và hoàn thành các mục tiêu chung của nhóm;
- (6) Kỹ năng ra quyết định: Với những tình huống trong sách Đạo đức 2, mỗi HS hoặc cả nhóm cần đưa ra những lựa chọn cho riêng mình. GV lưu ý chỉ dẫn các em tự quan sát, suy nghĩ, giải thích và đưa ra lựa chọn phù hợp.

5/ Tăng cường sử dụng phương tiện dạy học: Phương tiện dạy học là công cụ để thực hiện phương pháp. Để hỗ trợ cho việc vận dụng phương pháp có hiệu quả cao hơn, giúp HS học tập môn Đạo đức thuận lợi và có hứng thú hơn, cần sử dụng đa dạng các phương tiện dạy học như: Tranh ảnh, máy chiếu, video clip, thẻ học tập, hình dán mặt cười, mặt mếu, phiếu thảo luận nhóm,...

3.2. Hướng dẫn và gợi ý phương pháp, hình thức tổ chức dạy học

Dạy học môn Đạo đức có thể sử dụng nhiều phương pháp và hình thức tổ chức dạy học khác nhau. Sau đây là một số phương pháp và hình thức dạy học thường được sử dụng trong dạy học Đạo đức.

- *Phương pháp kể chuyện*: Kể chuyện là phương pháp dùng lời để thuật lại câu chuyện nhằm giúp HS hiểu được nội dung, từ đó rút ra bài học đạo đức. Trong truyện kể đạo đức, thường có hai tuyến nhân vật với cách ứng xử đúng và cách ứng xử sai. Cách ứng xử đúng sẽ đem lại kết quả tích cực, giúp HS rút ra bài học đạo đức là cần học tập những hành vi đó. Cách ứng xử sai sẽ đem lại hậu quả tiêu cực, giúp HS rút ra bài học là cần tránh những hành vi đó.

Ví dụ: trong bài 4 *Yêu quý bạn bè*, có câu chuyện “Bài học quý” kể về hai cách ứng xử trái ngược nhau giữa sẻ và chích: Sẻ và chích là đôi bạn thân nhưng khi nhận được hộp kê bà gửi cho, sẻ đã nằm trong tổ nhấm nháp hạt kê một mình. Ăn hết hạt kê, sẻ bèn quẳng hộp đi. Những hạt kê còn sót lại bay ra khỏi hộp và được gió đưa đi xa. Chích đi kiếm mồi, tìm được những hạt kê đó. Chích mừng rỡ nhặt, gói những hạt kê vào một chiếc lá và tìm sẻ, chia cho bạn một nửa. Sẻ ngỡ ngàng nhận quà của chích và tự nhủ: “Chích đã cho mình bài học quý về tình bạn.”

Để vận dụng phương pháp kể chuyện hiệu quả, GV cần: 1/ Lựa chọn câu chuyện hấp dẫn, phù hợp với bài học đạo đức và khả năng tiếp thu của HS; 2/ Dùng ngôn ngữ trong sáng, dễ hiểu; 3/ Nhập vai, hoà mình vào câu chuyện với giọng kể có hồn, đáng điệu, vẽ mặt biểu cảm; 4/ Sử dụng kết hợp các phương tiện trực quan khi kể chuyện; 5/ Tổ chức cho HS tự khám phá bài học đạo đức qua câu chuyện.

- *Phương pháp thảo luận nhóm:* Đây là phương pháp tổ chức cho HS trao đổi với nhau theo nhóm để đưa ra phương án giải quyết một tình huống, một vấn đề nào đó liên quan đến bài học.

Ví dụ: Thảo luận nhóm để đưa ra lời khuyên cho bạn khi bạn không nhớ địa chỉ quê hương mình (Bài 1); thảo luận nhóm xử lý tình huống bạn kéo tay em đi hướng khác để không phải chào thầy giáo (Bài 3);...

Qua thảo luận nhóm, kiến thức của HS sẽ không mang tính chủ quan, phiến diện mà đó là những tri thức sâu sắc, bền vững, dễ nhớ và nhớ lâu hơn; HS bạo dạn, hoà đồng, tự tin hơn, biết lắng nghe, nhận xét ý kiến của bạn, biết trình bày ý kiến của mình. Để vận dụng phương pháp thảo luận nhóm có hiệu quả, GV cần: 1/ Lựa chọn vấn đề thảo luận phù hợp với chủ đề đạo đức, thiết thực, gần gũi, vừa sức với HS và được các em quan tâm; 2/ Tổ chức thảo luận nhóm phù hợp, tạo không khí thoải mái, thân thiện, tin cậy nhưng nghiêm túc để HS thảo luận một cách tự nhiên và tự tin; 3/ Nắm bắt tình hình, kết quả thảo luận, hỗ trợ cho HS khi gặp khó khăn trong quá trình thảo luận; 4/ Tạo điều kiện cho HS tự do bày tỏ ý kiến, động viên kịp thời để tạo không khí thi đua lành mạnh và tâm lý tích cực cho HS.

- *Phương pháp tập luyện theo mẫu hành vi:* Đây là phương pháp tổ chức cho HS thực hiện các thao tác của mẫu hành vi. Phương pháp này đặc biệt quan trọng đối với những bài học giáo dục kỹ năng sống.

Ví dụ: Tập xin lỗi đúng cách (Bài 6); Tập cách kiểm chế cảm xúc tiêu cực (Bài 10); Tập cách bảo quản đồ dùng cá nhân và đồ dùng gia đình (Bài 7, Bài 8).

Yêu cầu sư phạm đối với GV khi vận dụng phương pháp này là: 1/ Xây dựng mẫu hành vi chuẩn với những thao tác cụ thể, phù hợp với bài học và đòi hỏi của thực tế cuộc sống; 2/ Có phương tiện để làm; 3/ Tạo điều kiện cho các HS trong lớp đều được thực hành; 4/ Chỉnh sửa kịp thời những hành vi chưa đúng của HS.

- *Phương pháp tổ chức trò chơi*

– Tổ chức trò chơi là phương pháp tổ chức cho HS thực hiện những hành động phù hợp với bài học thông qua một trò chơi nào đó.

Ví dụ: Trò chơi “Ai nhanh hơn?” (Bài 7); Trò chơi “Đoán cảm xúc” (Bài 9);...

– Các bước tiến hành trò chơi: Thiết kế trò chơi (Tên trò chơi, nội dung, cách chơi, luật chơi), dự kiến người chơi, thời gian, khả năng đáp ứng, khả năng thực hiện trò chơi của HS.

– Trò chơi phải phù hợp với nội dung giáo dục, vừa sức với HS, có thể thực hiện trong thực tế; Nên có những phương tiện vật chất cần thiết để nâng cao hiệu quả của trò chơi; Cần tạo điều kiện cho đông đảo HS tham gia chơi, đặc biệt là những em nhút nhát; Luật chơi rõ ràng, đánh giá khách quan, công bằng, giúp HS có hứng thú khi chơi.

- *Phương pháp điều tra*

Điều tra là phương pháp tổ chức cho HS tìm hiểu thực trạng cuộc sống xung quanh liên quan tới nội dung giáo dục của chủ đề/bài học.

Ví dụ: Tìm hiểu về một bạn có hoàn cảnh khó khăn để lập kế hoạch giúp đỡ bạn (Bài 4); Tìm hiểu, chia sẻ về những quy định ở nơi gia đình em đang sinh sống (Bài 14);...

GV cần: Dự kiến kết quả điều tra; Chuẩn bị phiếu điều tra; Dự kiến thời gian, địa điểm, cách tiến hành điều tra, cách đánh giá kết quả, phối hợp các lực lượng giáo dục để hỗ trợ HS.

GV cần lưu ý:

- Nội dung điều tra cần phù hợp với chủ đề/bài học giáo dục, khả năng, kinh nghiệm của HS và điều kiện thực tế.
- Nhiệm vụ điều tra mang ý nghĩa xã hội, có tác dụng giáo dục thiết thực.
- HS được tổ chức theo nhóm (mỗi nhóm nhiều trình độ; các nhóm trình độ tương đương) để tạo ra sự cân sức giữa các nhóm.
- Nên tạo điều kiện cho các nhóm có sản phẩm điều tra tốt lên trình bày, HS được giải thích cách làm, tranh luận, bổ sung ý kiến cho nhau.

Cùng với những phương pháp kể trên, GV cần vận dụng kết hợp các phương pháp dạy học khác như: đàm thoại, giảng giải, tổ chức trò chơi, tổ chức làm việc cá nhân, tổ chức điều tra, rèn luyện, báo cáo,...

* *Gợi ý hình thức tổ chức dạy học*

Hình thức tổ chức dạy học môn Đạo đức là sự vận động bên ngoài của quá trình dạy học Đạo đức. Hình thức dạy học Đạo đức được vận dụng từ các hình thức dạy học nói chung đồng thời có nét đặc thù, do tính chất đặc thù của quá trình dạy học môn Đạo đức quy định. Căn cứ vào số lượng HS tham gia, có thể tổ chức hình thức dạy học cá nhân, theo nhóm và cả lớp. Căn cứ vào không gian, có thể tổ chức dạy học trên lớp, tại hiện trường, ở nhà. Căn cứ vào thời gian, có thể tổ chức dạy học nội khoá, ngoại khoá,...